

Bredase bloedverwanten van Maurits, de erfgenaam van Philips-Willem

Bea Voogt

Nazaten van prins Philips Willem van Oranje-Nassau zijn er niet, maar van prins Maurits blijken er heel wat rond te lopen, ook in Breda. Dr. A.W.E. Dek heeft in zijn werk *Bloedverwanten van Prins Maurits* uit 1993 elf generaties nakomelingen vermeld zowel in de mannelijke als in de vrouwelijke lijn, die afstammen van de oudste bastaardzoon Willem van Nassau-La Lecq. Aangezien de naam van mijn moeder in generatie XI vermeld staat samen met 2290 andere nakomelingen van haar generatie in deze uitgave van de Zuid-Hollandse Vereniging voor genealogie 'Ons Voorgeslacht', ben ik natuurlijk nagegaan of de afstammingsgegevens kloppen. Vervolgens ben ik me meer in het leven van Maurits gaan verdiepen, zijn ouders, zijn broers en zussen en verdere familie. Hoe was zijn relatie met de moeder(s) van zijn kinderen en welke positie kregen zijn kinderen? De zoektocht gaf een boeiend beeld van levens met veel tragiek. Een paar van Maurits' dochters zijn in Breda begraven en verre nazaten van hem wonen nu in Breda.

Maurits en Philips Willem

Halfbroers die niet samen in een gezin opgegroeid zijn. Maar beiden waren al jong moederloos. Philips Willem is als oudste zoon van Willem van Oranje en Anna van Buren, geboren op 7 december 1555 in Buren. In 1556 werd in Breda zijn zus Maria geboren. In 1558 stierf Anna van Buren.

Afb. 1. Willem van Oranje, geschilderd door Anthonie Mor omstreeks 1554. Foto Wikipedia.

Willem van Oranje ging op zoek naar een nieuwe bruid. In 1559 startte hij, als katholieke edelman, de onderhandelingen om de hand van de lutherse Anna van Saksen, een wees, de schatrijke dochter van de overleden keurvorst Maurits van Saksen. Voor Willem een zakelijke aangelegenheid: grote bruidsschat van 100.000 Saksische rijksdaalders om zijn financiële familieschulden te voldoen en steun te verwerven van een invloedrijke politieke familie. Die Luthers was, en betekende deze stap ook een toenadering tot de protestante opstandelingen in de Nederlanden? In november 1560 ging Willem op bezoek in Dresden om de onderhandelingen voort te zetten en toen ontmoette hij de toen 16-jarige prinses, die erg verliefd werd op de knappe 11 jaar oudere Willem. Bovendien wilde Anna graag onder het strenge regime van haar tante uit en Willem beloofde haar in te wijden in de dans en in de toen populaire literatuur. In Dresden twijfelde Anna's oom aan een huwelijk: Willem was van lagere adel, niet rijk, en bovendien katholiek.

Op 24 augustus 1561 werd toch het huwelijk in Leipzig op grootse wijze gevierd, waarbij vastgelegd werd dat de bruid haar Lutherse geloof mocht behouden. Na de vele feestelijkheden maakte het paar op 4 november 1561 de luisterrijke intocht in Breda. Willem hervatte vervolgens zijn politieke werkzaamheden en schonk weinig aandacht aan zijn vrouw maar wel aan zijn vele maîtresses.

Mogelijk verbleven Philips Willem en zijn zus Maria ook geregeld aan het hof in Brussel en Breda. In Breda werd in 1562 de eerste dochter van Anna en Willem geboren, die kort erop stierf. Op 5 november 1663 werd dochter Anna geboren en in 1564 de eerste zoon Maurits, die in maart 1566 overleed. In 1566 werd de 12-jarige Philips Willem ingeschreven als student te Leuven. Hij hield er daar een kleine hofhouding op na. In april 1567 besloot Willem van Oranje gezien de politieke situatie naar Duitsland uit te wijken. Vader en zoon ontmoetten elkaar nog op 19 april 1567. Dat bleek voor het laatst te zijn. Op 23 april 1567 vluchtten Willem en Anna met veel bezittingen naar Dillenburg. Daar werd op 14 november 1567 de tweede zoon met de naam Maurits geboren. Vernoemd naar zijn grootvader van moederszijde, waar hij uiterlijk en qua karakter op scheen te lijken. Hij erfde ook diens wiskundig en militair vernuft. Twee maanden na de geboorte organiseerde Willem van Oranje een groot doopfeest in Dillenburg met veel gasten. Daarna was hij weer druk bezig met het uitwerken van plannen om het verzet tegen Spanje op gang te brengen en besteedde zeer weinig aandacht aan vrouw en kinderen.

Anna van Saksen kon niet aarden in Dillenburg en de relatie met Willem was al lang niet erg goed. Dat wordt altijd Anna verweten maar nieuw onderzoek toont aan dat de rol van Willem zeker niet positief geweest is. Bovendien Anna zag weinig terug van haar grote bruidsschat om ook zelf aankopen te kunnen doen of zelf personeel aan te stellen. Willem had dat geld nodig voor zijn oorlogsproject!

In 1568 verhuist Anna met de kinderen naar Keulen. Op 10 april 1569 vond de geboorte plaats van dochter Emilia. Ondertussen is Philips Willem ontvoerd naar Spanje op bevel van Philips II. Hij heeft zijn nieuwe broertje en zusje toen niet te zien gekregen.

Eind 1569 wordt *Jan Rubens*, als advocaat met de belangen van Anna behartigd. In mei 1570 verhuisde Anna met haar kinderen naar Siegen. In januari 1571 vond er een familiebijeenkomst plaats in Dillenburg en worden stappen ondernomen om een echtscheiding tussen Willem en Anna tot stand te brengen. Jan Rubens werd gevangen genomen en gefolterd en gaf daarop toe een verhouding te hebben met Anna. Op 26 maart tekende Anna een schuldbekentenis om zo de vrijlating van Jan Rubens te bewerkstelligen. Anna heeft de vrouw van Jan Rubens, Maria Pypelinckx, steeds gesteund in haar pogingen haar man te bevrijden. Deze is erin geslaagd veel geld bijeen te verzamelen om Jan voor de galg te behoeden en uiteindelijk vrij te krijgen. Haar drie kinderen moest Anna afstaan aan Johan van Nassau. Ze werden een aantal jaren bij hem in Dillenburg verder opgevoed.

Op 22 augustus 1571 werd dochter Christine geboren die volgens de Nassaus een dochter is van Jan Rubens. Hierover schijnt echter veel onzekerheid te bestaan omdat zij uiterlijk heel erg op Willem van Oranje leek. Maar hoe dan ook Willem wilde van Anna scheiden en op 14 december 1571 werden de inwilligingspapieren om tot een echtscheiding te komen ondertekend. Het leven van Anna van Saksen kreeg een dramatisch vervolg: in 1572 werd Anna gevangen gezet in de burcht Beilstein; in 1575 werd dochter Christine bij haar weggehaald.

Op 12 juni 1575 trouwde Willem van Oranje met *Charlotte de Bourbon*. In november 1575 werd Anna overgebracht naar Saksen en vanaf eind 1576 zat zij in de strengste afzondering in de residentie in Dresden. Ze stierf op 18 december 1577 en werd op 20 december 1577 bijgezet in Meissen.

Dochter Christine werd vanaf 1575 opgevoed aan het hof van Johan van Nassau, broer van Willem de Zwijger, de erfgenaam van de familiebezittingen van de Nassaus in Dillenburg. Zij trouwde in 1597 met de commandant van slot Dillenburg. Het feest werd verzorgd door haar "oom" Johan van Nassau en na zijn dood overdroeg hij haar ook de heerlijkheid Dietz waar haar moeder Anna tevergeefs voor gestreden had. Misschien uit schuldgevoel over wat Anna en haar dochter Christine is aangedaan? In 1537 stierf Christine van Dietz.

Maurits groeide vanaf 1571 moederloos in Dillenburg op. Hij zal mogelijk wel iets meegekregen hebben van de ruzies tussen zijn ouders en van de harteloze wijze waarop zijn moeder behandeld werd. Op Dillenburg kreeg Maurits onderwijs samen met de vele kinderen van Johan van Nassau: lessen in Latijn en Frans (de taal van de vorstelijke hoven), paardrijden en schermen (nodig voor de adellijke militair) en vooral veel godsdienstige lessen. In die jaren stapte het Dillenburgse hof over van het Lutheranisme naar het Calvinisme. In 1576 werd de ziekelijke Maurits met vier neven naar Heidelberg gezonden voor voortgezet onderwijs. Willem van Oranje liet, mogelijk onder aandrang van de Staten van Holland, Maurits en zijn zussen in 1577 vanuit Duitsland naar de Nederlanden komen om Maurits daar verder op te voeden. Maurits was de

Afb. 3. *Maurits op ongeveer twaalfjarige leeftijd*. Daniel van den Queborn, ca. 1578-1579. Foto Wikipedia.

Afb. 2. *Portret van Anna van Saksen*. Krijttekening door Jacques Le Boucq, ca. 1562, Musée des Beaux-Arts, Atrecht. Foto Wikipedia.

enige beschikbare zoon, omdat Philips Willem nog in Spanje werd vastgehouden. Tot 1581 woonde Maurits in Breda en soms in Antwerpen. Zijn opleiding werd verzorgd door een particuliere gouverneur. Na de eerste moordaanslag op Willem van Oranje in 1582 vonden de Staten van Holland het belangrijk dat Maurits verder opgeleid werd aan de universiteit te Leiden. Die Staten namen ruim de helft van geraamde studiekosten van 13.000 gulden op zich terwijl Utrecht en Zeeland de rest zouden betalen. Maurits volgde latijn, wiskunde en rechten.

Na de moord op zijn vader legde de net 18-jarige Maurits op 14 november 1585 de eed af en ontving de titel "Maurits, geboren Prins van Oranje, graaf van Nassau...". De werkelijke prins was zijn halfbroer Philips Willem die nog in Spanje werd vastgehouden. De Staten stelden zijn bevoegdheden vast en hielden het recht tot benoeming. Maurits ondertekende zijn stukken echter steeds met *Maurits van Nassau*. Maurits verhuisde toen het stadhoudelijk hof van Delft naar 's-Gravenhage. Hij werd in die periode ook geconfronteerd met de enorme familiale schuldenlast van f 900.000,- van zijn vader.

Afb. 4. Roemer met de wapens van Maurits en prins Filips Willem, anoniem, 1608. Groen glas met diamant-gravure Collectie Rijksmuseum, Amsterdam.

goederen die aan zijn echtgenote nagelaten werden. Zo kwam Maurits in het bezit van diens domeinen waaronder Breda en Orange. De Venetiaanse gezant Trevisiano schatte zijn inkomsten uit domeinen en ambten in 1620 op ca 900.00 gulden per jaar. Op 30 mei 1620 werd Maurits als heer van stad en land van Breda gehuldigd. In 1619 had hij het Liesbos al laten vergroten en bij de domeinhoeve aan de Batenburglaan een bos in ruiten laten planten, het Ruitensbos, later het Ruitersbos genoemd.

Afb. 5. Portretten van Maurits, Filips Willem en Frederik Hendrik, prinsen van Oranje, Laurens Eillarts, naar Antonio Tempesta, 1616 - 1620 gravure, h 312mm x b 233mm. Collectie Rijksmuseum Amsterdam.

Pas in 1608 ontmoetten de halfbroers Philips Willem en Maurits elkaar voor het eerst in hun leven. Toen de erfenis van Willem de Zwijger was geregeld ontving Philips Willem zijn beide halfbroers in 1609 op het kasteel in Breda. Aangezien het huwelijk van Philips Willem kinderloos was gebleven, heeft hij op 20 februari 1618, vlak voor zijn overlijden, aan zijn testament een codicil toegevoegd, waarin hij tot zijn universeel erfgenaam zijn halfbroer Maurits benoemde, uitgezonderd een reeks

Op het erfgoedweb Breda worden twee stichters genoemd van het jachtslot Het Speelhuis, namelijk Philips Willem in 1618 en Maurits in 1620. Philips Willem heeft de gronden aangekocht en Maurits heeft vervolgens de plannen verder uitgevoerd. Het Speelhuis had een achthoekige vorm en was het middelpunt van een aantal radiale lijnen door het Belcrumbos. Bij de onderhandelingen voor de Vrede van Breda in 1667 werd het Speelhuis druk gevisited door de delegatieleden ter ontspanning. Na de sloop rond 1824 is de oude maliebaan die naar het Speelhuis leidde overgebleven als de Speelhuisslaan (750m.)

Afb. 6. *Het Speelhuis van den Baron, bij Breda 1732*
Krijttekening. Stadsarchief, Breda.

Het liefdesleven van prins Maurits

Hoewel hun vader Willem van Oranje zich goed weerde op de huwelijksmarkt, bleken zijn zonen minder trouwlustig te zijn. Speelde bij Maurits het 'slechte' huwelijk van zijn ouders een rol, of ook de financiële problemen van zijn vader? Maurits trouwde uiteindelijk helemaal niet. Toch hield hij wel van het minnespel. Zijn slaapkamer op het stadhouderskwartier in Den Haag was rijk versierd met wandtapijten en schilderijen met klassieke en bijbelse helden. Een voorbeeld van een dergelijk schilderij is *De Zondeval* van Cornelis van

Afb. 8. *De zondeval*, Cornelis Cornelisz. van Haarlem, 1592 ;
olieverf op doek, h 273cm x b 220cm. Rijksmuseum, Amsterdam.

Haarlem dat deze in 1592 voltooide. Dit werk was bestemd voor het gastenverblijf in het Haarlemse Prinsenhof.

Afb. 7. *Slaapkamer van Prins Maurits*,
Adriaen Pietersz. van de Venne, 1600
– 1662; Collectie Rijksmuseum,
Amsterdam.

In ieder geval heeft Maurits een zeer lange relatie gehad met jonkvrouw *Margaretha van Mechelen*. Uit deze relatie zijn drie kinderen geboren tussen 1601 en 1604, "speelkinderen" zoals Hugo de Groot hen noemde, die als wettige kinderen behandeld werden en aan het hof opgroeiden met andere jonge edelen.

Tijdens de periode van oorlogshandelingen was Maurits met zijn hof veel aan het front te vinden tussen zijn legergetrouwen, waar hij zijn kennis rond wiskunde en oorlogsstrategie kon botvieren. In de periode van het 12-jarig bestand veranderde zijn leven. Hij bevond zich nu veel meer in Den Haag, en er brak een periode aan van veel 'nachtvlinders' voor de stadhouder en zijn vrienden, officieren en Duits-Nassause familieleden op het Binnenhof. In 1616 werd hofdienaar De Paris, die als souteneur voor Maurits optrad, gearresteerd vanwege een moord die hij gepleegd had. Daarna was het afgelopen met de grootscheepse uitpattingen. Maurits had wel vele maîtresses. In ieder geval heeft hij nog vijf kinderen bij vijf verschillende vrouwen verwekt. Deze natuurlijke kinderen van

Maurits groeiden niet op aan het hof, maar wel trof hij voor hen en voor hun moeders een financiële regeling en liet hij zorgen voor een gedegen opleiding en goede huwelijkskandidaten.

Hieronder volgt een overzicht van deze vijf "bastaarden" zoals Maurits hen noemde. Waarschijnlijk was er met vader Maurits en ook onderling tussen de kinderen contact. Molenaarsdochter Cornelia Jacobs werd verblijd met dochter **Anna van Nassau**. Zij huwde met jonker François de Ferrier, heer van Morsant,

ritmeester over een vaan kurassiers (onder een vaandel verenigde groep cavaleriesoldaten). Beiden zijn **begraven in Breda**, François rond 22 juli 1647 en Anna na 11 juni 1673.

Uit de relatie met Ursula de Rijck is in 1611 dochter **Elisabeth van Nassau** geboren en zij bleef ongehuwd en is op 29 oktober 1679 **in de Grote Kerk te Breda begraven**.

Rond 1612 zag in Delft **Carel van Nassau** als zoon van Jobgen van Alphen het levenslicht. Op 10-jarige leeftijd gaat Carel met andere kinderen uit bekende families naar de kostschool van Jean de la Laing te Rijnsburg. Hij leert daar ook dansen en schermen. In 1626 werd Carel ingeschreven als student te Leiden. Hij leidde het leven van een edelman en maakte veel schulden. Later trok hij met Johan Maurits naar Brazilië waar hij in Staatse dienst in maart 1637 sneuvelde bij de verovering van Ponto Calvo. Zijn moeder ontving als erfenis uit Brazilië ƒ 336,00. Carel was eerder zonder toestemming getrouwd met de Brabantse Margaretha van Bodeghom. Hun dochter Maria van Nassau werd op 6 juni 1651 te Leiden onder voogdij van de weeskamer gesteld. Ze was toen 17 jaar oud. Maar verder is er over haar niets bekend.

Bij klokkenmakersdochter Anna van de Kelder is rond 1616 **Carel Maurits van Nassau** geboren. Deze Carel trad in dienst bij infante Isabella die hem op 12 maart 1629 aanstelde in de compagnie van Claude de Lannoy, gouverneur van Maastricht. Deze ongehuwde Carel Maurits maakte een testament ten behoeve van zijn zuster Anna toen hij in het kamp te Sprang bij Breda vertoefde. Hieruit blijkt dat de kinderen onderling ook contact hadden. Vermoedelijk sneuvelde Carel Maurits voor 14 september 1646.

Eleonora van Nassau is de dochter van Deliana de Backer en is geboren rond 1620. De vader van Deliana was Mr. Nicolaas de Backer, advocaat in het Hof van Holland. Ze trouwde op 23 maart 1642 met Gerhard Bernhard Freiherr von Pöllnitz, die verheven werd tot Freiherr (baron). Deze werd kolonel van de lijfgarde van keurvorst Friedrich Wilhelm van Brandenburg, de schoonzoon van Fredrik Hendrik, en vervolgens werd hij gouverneur van Berlijn. Zij kregen vier kinderen waarvan de oudste Willem Lodewijk von Pöllnitz als ritmeester in Staatse dienst trad. Van hem vermeldt Dek nog twee zoons, waarvan de oudste een zoon en dochter gekregen heeft. Verder noemt hij geen nakomelingen.

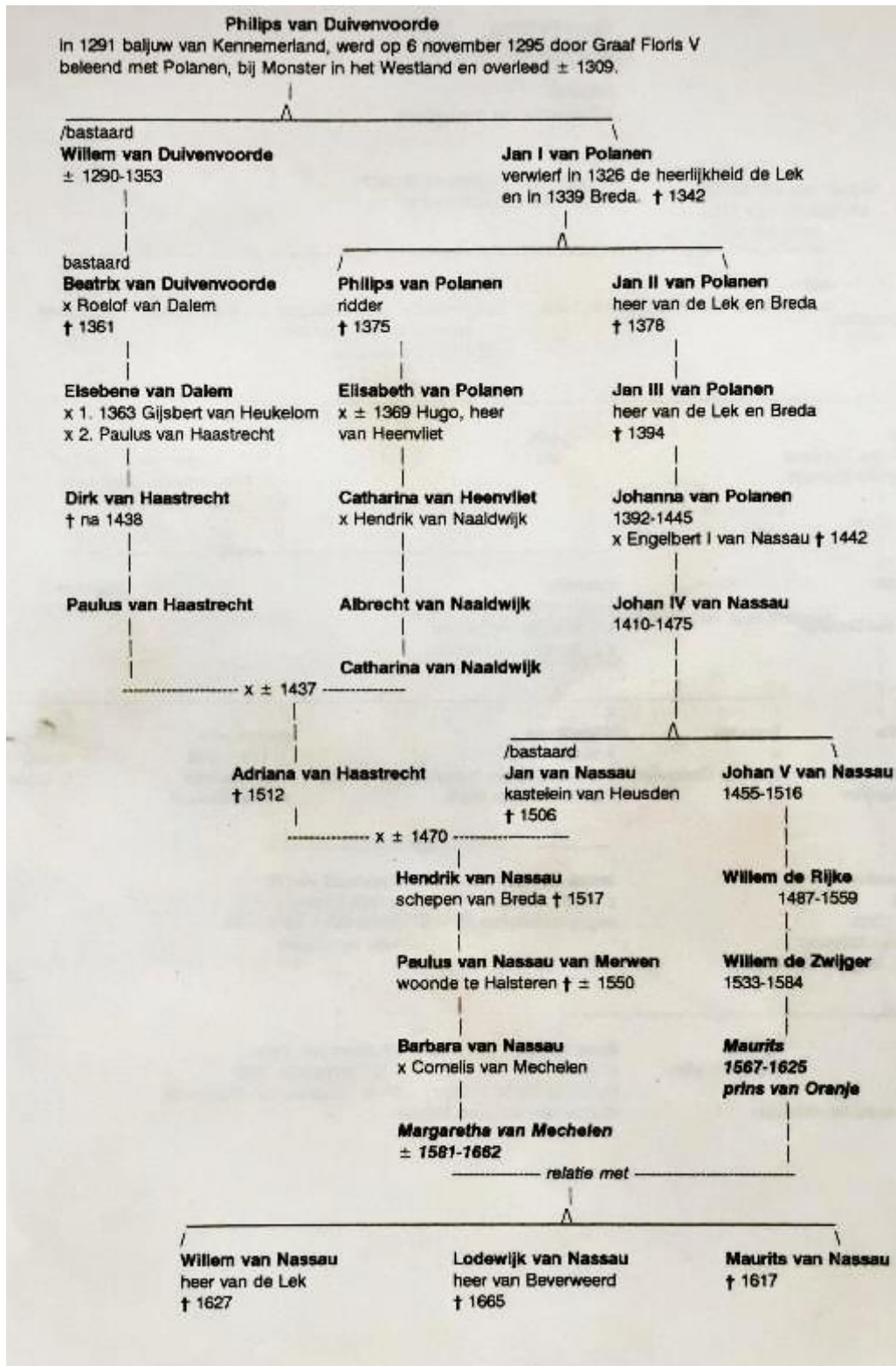
Na de dood van prins Maurits in 1625 benoemde Frederik Hendrik *mr. Louis van Kinschot* (1595-1647) tot voogd over zijn minderjarige bastaardneven en -nichten. Van Kinschot was secretaris van de Rekenkamer van Holland, later auditeur, en advocaat van het Hof van Holland. Bij geldzorgen wendden zij zich in enkele gevallen ook tot de rijke prins Frederik Hendrik.

Maurits van Nassau en Margaretha van Mechelen

Rond 1600 hebben Maurits en *Margaretha van Mechelen* een relatie gekregen waaruit drie zonen geboren zijn: Willem in 1601, Lodewijk eind 1602 en in 1604 Maurits. Margaretha is ca. 1581 in Lier geboren als dochter van Cornelis van Mechelen, schepen te Lier en Barbara van Nassau. Beiden zijn gestorven vóór 1583. Via haar moeder stamt Margaretha van Mechelen af van Johan IV van Nassau via diens bastaardzoon Jan van Nassau uit zijn relatie met Aleyd van Lommel. De zoon van deze Jan van Nassau was Hendrik van Nassau die ook schepen was van Breda en daar in 1517 gestorven is. Maurits is ook een nazaat van Johan IV van Nassau maar dan via diens zoon Jan V, geboren binnen het huwelijk met Maria van Loon-Heinsberg. De ouders van Barbara van Nassau waren jonker Paulus van Nassau van Merwen en Margaretha van Liere die 10 kinderen hadden: 3 zonen en 7 dochters. Van hen was Barbara de enige die trouwde, Geertruid stierf voor 1583 en de andere 5 dochters traden in het klooster. Samen met haar zus Wilhelmina en haar broer Anthonis groeide Margaretha vanaf 1583 op in Leiden bij drie zusters van haar moeder. Deze drie tantes waren kloosterlingen die voor het geweld van de geuzen in 1571 gevlucht waren van de abdij *De Leeuwenhorst* bij Noordwijkerhout en uit het Agatha-klooster in Delft.

Afb. 9. *Margaretha van Mechelen*, School van Michiel van Mierevelt. Privé Collectie. Foto Wikipedia.

Tabel 1. Naar een tabel van Dr. Dek waarin te zien is dat Maurits en Margaretha veel gezamenlijke voorouders hadden en allebei afstammen van Philips van Duivenvoorde, Margaretha op meer manieren zelfs.

Afb. 10. *Gezicht op abdij Leeuwenhorst bij Noordwijk*. Maker onbekend. Catharijneconvent. Utrecht. Foto Wikipedia.

Rond 1572 vonden ze een veilig heenkomen in Leiden. Met drie andere nonnen bewoonden ze het “Hof van Zessen”, aan de Papengracht, een statig pand dat met een poort achter uitkwam op het Rapenburg. Tijdens het beleg van Leiden is de abdij verwoest. Na een klacht van de tantes dat zij al 7 jaar bezwaard zijn voor de zorg voor de kinderen Van Mechelen, werd vanaf 13 november 1590 een toelage van 150 gulden per jaar uit de goederen van Leeuwenhorst voor de opvoeding van Margaretha, Wilhelmina en Anthonis verkregen van de regering. Tante Johanna was namelijk nog steeds titulair abdis van Leeuwenhorst. Die bijdrage voor Margaretha wordt voor het laatst betaald in 1601. Vanaf 1601 werd de 20jarige Margaretha door Maurits onderhouden. Voor Wilhelmina werd de bijdrage in 1604 gestopt omdat zij op 21 februari 1604 ‘*vergezelschap van Anthonie van Mechelen, haar broeder, en Cornelia van Mechelen, haar moeije*’, op het stadhuis van Leiden trouwde met Arent van Wassenaar Obdam. Hoe Margaretha en Maurits elkaar hebben leren kennen is niet bekend. Een verre achternicht van Margaretha, die ook Margaretha van Mechelen heette, kwam in 1598 als hofdame in dienst van Maurits’ halfzus Maria van Nassau. Deze Margaretha trouwde met jonkheer Philips van Steelant die rentmeester van Buren was, en in die hoedanigheid in dienst was bij prins Philips Willem van Oranje. Deze Margaretha komt ook voor in de domeinrekeningen “*Betaelt aen juffre Margarieta van Mechelen, weduwe van wylen Jonckheer Philips van Steelant d’ somme van Thien hondert ponden, over 1 jaer rente ...1000. - Jouffr. Margarieta van Mechelen, weduwe van wylen joncheer Philips van Steelant, als lyfpensie van Prins Philips Willem, enz. gecontinieert by S. Vorstel genade, ...300.*”

Is dat mogelijk de connectie? In een brief van Louise de Coligny aan haar stiefdochters, gedateerd maart 1603, schrijft deze dat Maurits nog steeds een liefdesrelatie onderhoudt met ‘zijn dame’ die in Den Haag

een aardig huis heeft gekocht voor haar zelf en haar twee zontjes. (De derde zoon, Maurits, is pas in 1604 geboren!) Ze meldt ook dat Maurits er met niemand over wil praten. En een huwelijk is er niet van gekomen. Maurits heeft op zijn sterfbed nog “gedreigd” met Margaretha van Mechelen te trouwen en zijn oudste zoon als zijn universeel erfgenaam te benoemen als Frederik-Hendrik niet zou trouwen met Amalia van Solms met wie deze al een periode een relatie had.

Waarom wilde Maurits niet met Margaretha trouwen? Mogelijke redenen zouden zijn dat “Vrouwe van Mechelen” van lagere adel was dan Maurits en bovendien katholiek was. Wilde Maurits de weg open houden voor een dynastiek interessant huwelijk? Maar ze hadden wel een vaste relatie en dat werd ook zo gezien door tijdgenoten. Er was acceptatie van haar status als ongehuwde echtgenote van Maurits, gezien als een morganistische verbintenis en Margaretha werd aangesproken met “Mevrouw van Nassau” in diverse notariële akten en in brieven van tijdgenoten. Margaretha woonde in Den Haag, dicht bij het stadhouderslijk hof van Maurits en zij verbleef ook vaak in Rijswijk. Maurits had daar zijn grote stoeterij, waar hij zijn ‘*tviervoetighe gebroed*’ bezocht zoals Huygens de fokpaarden van Maurits beschreef. Maurits bezat daar inderdaad een menagerie met exotische dieren en een volière. In Breda had hij eveneens een grote volière ingericht.

Afb. 11. Esias van der Velde, *Koninklijk bezoek aan stallen en kermis in Rijswijk*. 1625. Amsterdam, collectie Six. Eigen foto overgenomen uit: K. Zandvliet. *Maurits, prins van Oranje*. Zwolle 2000, p. 312/313.

In de zomer van 1624 vindt een koninklijk bezoek aan de Rijswijkse kermis plaats dat Esias van der Velde op paneel vastgelegd heeft. In de voorste koets zitten de Winterkoning Fredrik V van de Palts en zijn echtgenote Elisabeth Stuart. In de zogenaamde hangen van de koets zitten aan de voorzijde Maurits en aan de achterzijde Frederik Hendrik. Ze worden begeleid door edelen te paard en pages met honden. Rechts is de kerk van Rijswijk te herkennen en een rij van vijf topgevels, die geïdentificeerd zijn als de gebouwen van het stallencomplex aan de Herenweg. Links vooraan staan rechts van de boom een oudere vrouw en een jongere man met een jeugdig paar erbij. Vermoedelijk zijn dit Margaretha van Mechelen vergezeld door haar zoons Lodewijk en Willem, mogelijk in gezelschap van Willems latere echtgenote Anna van der Noot met wie hij in 1627 in het huwelijksbootje stapte.

Van 1613 tot 1627 bewoonde Margaretha een groot pand in de Houtstraat, in Den Haag, dat ze verkocht aan Constantijn Huijgens. Vervolgens huurde zij een huis in dezelfde straat, met zeven stookplaatsen, eigendom van baljuw Maurits de Vry, met bijvoeging ‘*huyrder Mevrouw van Mechelen*’, en op het

gelijktijdige kohier van den tweehonderdsten penning staat, voor hetzelfde perceel 'op zeventig gulden aangeslagen de Vroû van Mechelen'. Onder de laatste benaming vinden wij haar in de resolutiën der Staten-Generaal van 6 Maart 1621, waar "haar koetsier, benevens die van den Prins van Portugal, den heer van Asperen en anderen geëmployeert waren geweest ten dienste van den Venetiaanschen gezant." Van 1621 tot 1635 bezat zij ook het huis De Regenboog aan de Zuid-Oost Buitensingel.

Margaretha van Mechelen was redelijk vermogend: zij bezat onder andere onroerend goed in Bergen op Zoom, Den Haag, Lier, Oegstgeest, Oudshoorn en Rijsbergen. Waar zij na 1635 woonde is niet bekend.

De positie van de natuurlijke zonen van prins Maurits en Margaretha van Mechelen

Willem van Nassau, ca. 1601- 18 augustus 1627 (gesneuveld te Groenlo), Lodewijk van Nassau, ca 1602- 28 februari 1665 en Maurits van Nassau, ca 1604- 5 juni 1617 (aan de pest).

Zij kregen aan het hof van hun vader in het zogenaamde stadhouderlijk kwartier op het Binnenhof een

adellijke opvoeding. En daar hoorden ook statieportretten bij.

In het gebouw waar nu de Eerste Kamer huist, verbindt de Amelia van Solms-galerij de Mauritstoren met het Mary Stuartkabinet.

Daarin bevindt zich een portrettengalerij waar een jeugdportret van Willem van Nassau hangt. Willem is hier ca. 7 jaar oud en gekleed als admiraal van Holland. Hij draagt een kostuum van witte zijde en een met goudtress bestikte, wijde kniebroek en een smalle Spaanse plooi kraag van kant. Zijn groene kousen zijn bezet met kanten strikken en zijn witte schoenen hebben rozetten van goudkant. Een driedubbele gouden ketting hangt af van zijn rechterschouder. In zijn rechterhand heeft hij een rijzweep en zijn hoed met witte pluimen ligt op de tafel.

Dankzij een lijst uit 1619 is bekend welke kleding Willem op kosten van zijn vader kreeg.

Twee stellen zomer- en twee stellen winterkleding, twee beverhoeden, twee geborduurde hoedbanden en vier paar Engelse zijden kousen en zes stellen onderkleding.

Afb. 12. *Willem van Nassau-La Lecq*. Noord-Nederlandse school. Ca. 1608. Instituut Collectie Nederland, Rijswijk. Foto: auteur.

Van de tweede zoon Lodewijk is een kinderportret geschilderd. Het gaat om een kind dat op het moment van schilderen 18 maanden oud was. Staande, ten voeten uit, houdt dit zeer rijk geklede kind een takje met twee kersen in zijn linkerhand. De kers verwijst naar een hemelse vrucht, een beloning. Op de rechterhand zit een distelvink aan een touwtje. Op emblemata-prenten komt de vink vaak voor als zinnebeeld van vindingrijkheid en handigheid. Om de schouder hangt een vierdubbele gouden keten met een portretpenning van Maurits, die geslagen is ter ere van de prins in 1602 na de inname van Grave.

Afb. 13. Portret van een jongetje, misschien Lodewijk van Nassau (1602-65), zoon van Maurits, prins van Oranje en Margaretha van Mechelen, anoniem, 1604. Collectie Rijksmuseum Amsterdam.

Van de derde zoon van Maurits en Margaretha, Maurits, is geen portret bekend. Hij is jong gestorven aan de pest op 5 juni 1617. Toen hun jongste zoon Maurits overleed zorgde de prins voor een plechtige begrafenis. Een teken dat de positie van Margaretha als moeder van zijn kinderen geaccepteerd was. In de stoet liepen vertegenwoordigers van de regeringscolleges, hoge militairen en zijn hellebaardiers mee. Gelijkijdig liet Maurits een bord met het wapen van Nassau plaatsen boven de deur van het huis van Margaretha. Dit bord was voorzien van een dwarsbalk, wat aangaf dat het hier ging om een natuurlijk kind, waardoor het medelijden van de Venetiaanse ambassadeur met Margaretha opgewekt werd.

Constantijn Huygens schreef een treurdicht op de dood van Maurits: *L'armes sur la Mort de feu Monsieur Maurice de Nassau*. Constantijn noemde zowel de vader als de moeder en met geen woord repte hij over de buitenechtelijke van de verbintenissen.

Afb. 14. Titelpagina *L'armes sur la Mort de feu Monsieur Maurice de Nassau*. Koninklijke Bibliotheek, Den Haag. Foto Wikipedia.

*“Grande esperance d'un grand Pere,
Cher soulas d'une chere Mere”*

Het hof fungeerde als opleidingscentrum voor de pages en de zonen van Maurits. Zij volgden daar het curriculum van de Latijnse school, aangevuld met schermen, dansen, paardrijden, musiceren. Bovendien had Maurits binnen het hof gezorgd voor een uitmuntende kaartenkamer, bibliotheek en wapenkamer die als een soort laboratorium fungeerde, waarschijnlijk ook voor Maurits' zoons. Veel geleerden en deskundige officieren waren daar aan het werk.

Voorafgegaan door een groep hellebaardiers zien we Maurits met rechts naast hem Frederik Hendrik, gevolgd door de hofdienaren. Allen dragen modieuze kleding met kostbare details. Geheel links staat een dame met haar minder luxueus geklede bediende. De dame heeft een Zuid-Nederlandse huik met een pummel op haar hoofd en draagt haar kostbare

Afb. 15. *Wintergezicht op de Vijverberg te Den Haag met op de voorgrond prins Maurits en zijn gevolg*, Adam van Breen, 1618. Collectie Rijksmuseum, Amsterdam.

mantel open als vertoon van rijkdom en haar handen zijn in een mof gestoken. De huik werd gedragen als teken van rouw. Mogelijk is deze vrouw Margaretha van Mechelen, zij was toen nog in de rouw van haar in 1617 overleden zoon Maurits.

Jacques Wijs, een geleerde en een militair, hield aan het hof toezicht op de opleiding van Willem en Lodewijk. Hun praktische militaire opleiding genoten Willem en Lodewijk, evenals don Christoffel van Portugal, zoon van Emilia van Nassau, in Breda bij de Gouverneur van Breda, Justinus van Nassau. Nog een bewijs van de geaccepteerde en bijzonder hoge positie aan het hof van Willem en Lodewijk is een *“ordre en reglement aengaande de personen die Sijne P(rincelijke) Gen(ade) verstaet dat int Huys ordinaire sullen Eten”*, vastgesteld op 26 april 1624 *“dat Jonkh. Willem en Jonkh. Lodewijk aan de tafel van de Raedt het middagmaal zouden gebruiken, terwijl ieder hunner 2 lakeien en 2 dienaars tot zijne beschikking had.”* De carrières die beide zonen maken en het testament van prins Maurits illustreren hun belangrijke positie.

Het testament van prins Maurits.

Universeel erfgenaam was Frederik-Hendrik, maar Margaretha en haar kinderen en ook de andere bastaardkinderen en verdere familie werden bedacht in zijn testament. Er vond geen verdeling plaats zoals bij de Duitse Nassaus. Het ging Maurits erom *“de eere en dignity van onsen huysse des te beter in toecomenden tijden te doen conserveren”*. Was dat ook al het doel geweest bij de afwikkeling van de erfenis van zijn vader?

Op 13 april 1621 legateerde Maurits aan zoon Willem: de heerlijkheid van de Lek en de visserij van de Merwede en aan zoon Lodewijk: de heerlijkheid van Polanen met Monster, Monster Ambacht, Poeldijk, Terheide, Half Loosduinen en toebehoren.

Bovendien kregen zij ieder een erfelijke rente van f 5.000,00 per jaar. Hun moeder Margaretha kreeg jaarlijks f 4.000,00.

Op 5 april 1625, daags na het huwelijk van Fredrik Hendrik, werd de uitkering van Margaretha van Mechelen in een codicil verhoogd tot jaarlijks f 6.000,00, dat J.A. Frederiks in De Gids 43 (1879) overnam: *‘Verclaren vorders, dat wy de lyffrente van IIIJ^m IJ^c guld. 's jaers, die wy in den voors. testamente hebben gemaect aen jouff^e Margreta van Mechelen, hebben geaugmenteert ende augmenteeren by desen met noch 1800 guld, 's jaers; sulx dat onse wille en ordonnantie is, dat deselve jouff^e van Mechelen haer leven geduyrende zal genieten voor een lyffrente zes duizend gulden 's jaers.’*

De beide zonen Willem en Lodewijk kregen een bevestiging van de op 13 april 1621 genoemde goederen, met wederroeping van de legaten, elk de helft der rente van f 25.000,00 per jaar op de Geünieerde Provinciën en f12.500,00 per jaar, komende als rente van het kapitaal van f 200.000,00 op Holland, zouden erven.”

Op 7 april 1625 werden de vijf andere bastaarden van Maurits in een nieuw codicil bedacht. De zoons Carel en Carel Maurits van Nassau: ieder met f 4.000,00 per jaar. De dochters Anna, Elisabeth en Eleonora van Nassau: ieder met f 1.200,00 per jaar.

Verder werd een uitkering geregeld voor de nakomelingen van zijn zuster Emilia, getrouwd met de avonturier Emanuel van Portugal (Deze jaarlijkse Portugese rente werd in 1873 afgekocht!). Het gezin van Fredrik V van de Palts, zoon van zijn zuster Louise Juliana, ontving een uitkering. Henri de la Tour d’Auvergne, zoon van zijn zuster Elisabeth, kreeg zijn militaire opleiding in de Republiek betaald.

Afb. 16. Portret van Prins Maurits op zijn sterfbed, Jacob de Gheyn (1625). Zilverstift op crèmekleurig geprepareerd papier. Collectie Rijksmuseum, Amsterdam.

In november 1624 was Maurits ziek teruggekeerd van het legerkamp voor Roosendaal met klachten over misselijkheid en buikpijn, vermoedelijk had hij een tumor in de lever. Hij trachtte vanuit Den Haag leiding te blijven geven en hij was niet bereid het commando aan Frederik-Hendrik over te dragen. De Staten-Generaal namen op 27 maart een resolutie aan om druk op Maurits uit te oefenen voor een tijdelijke aanstelling van Frederik-Hendrik. Maurits stemde er mee in als de resolutie niet door de Hoog Mogenden maar door hem zelf getekend werd.

Op 23 april 1625 overleed hij in het Stadhoudelijk kwartier op het Binnenhof in Den Haag in het bijzijn van zijn zuster Emilia, gedeputeerden van de Staten-Generaal, twee artsen en enkele voorname hovelingen. Mogelijk is de tekenaar Jacques de Gheyn bij het condoleren in de gelegenheid gesteld dit schetsje te maken van de door ziekte sterk vermagerde Maurits.

Op de dag van Maurits overlijden werd Frederik Hendrik door de Staten-Generaal benoemd tot kapitein-generaal van het Staatse leger en admiraal-generaal van de vloot. De dag na zijn overlijden werd op het lijk van Maurits sectie verricht. De artsen constateerden dat Maurits niet door vergiftiging was gestorven maar door een abces in de lever. Nicolaes van Reigersberch schreef op 25 april aan Hugo de Groot dat Maurits direct na zijn overlijden gebalsemd en gekleed in bed werd gelegd alsof hij nog leefde. Twee dagen na Maurits’

overlijden kon wie dat wilde afscheid komen nemen van de overleden prins. Daarna is het lichaam van Maurits op een onbekende plaats in Den Haag bewaard tot de begrafenis die niet meer in Breda kon plaatsvinden.

Afb. 17. Stadhouders prins Maurits op zijn praalbed, Adriaen Pietersz. van de Venne, ca. 1625. Collectie Rijksmuseum Amsterdam.

Afb. 18. *Vertrouwingh aen de Hollantsche Maaght / Over 'talfsterven des Vorsts Maurits Prins van Oraingien, Grave van Nassouw, &c.). Propagandaprent. 1625. Collectie Rijksmuseum Amsterdam.*

Er verschenen veel prenten met lofdichten op de overleden prins, zoals *Tranen over de Doodt vanden Doorluchtighen Prince van Oraingien* van Jan Jansz Starter. Ook een allegorie met een vertroosting aan de Hollandse maagd, die met het wapen van Holland zit op de Hollandse tuin, en wijst naar het stralende tetragram in de hemel. Onder de plaat is een vers in twee kolommen in de vorm van een acrostichon.

Constantijn Huygens bezingt de Oranjeprins in het bekende symbolische gedicht *Scheepspraet*.

*Mouringh, die de vrije schepen
Van de seven-landtsche buert
Veertigh jaren, onbegrepen,
Onbekropen, heeft gestuert:*

Het gedicht uit 1625 is in zeemanstaal een elegie op de betreurde dood van Maurits en tevens een ode aan de nieuwe prins Frederik-Hendrik "*'t Is een man oft Mouringh waer*".

Het karakter van Maurits

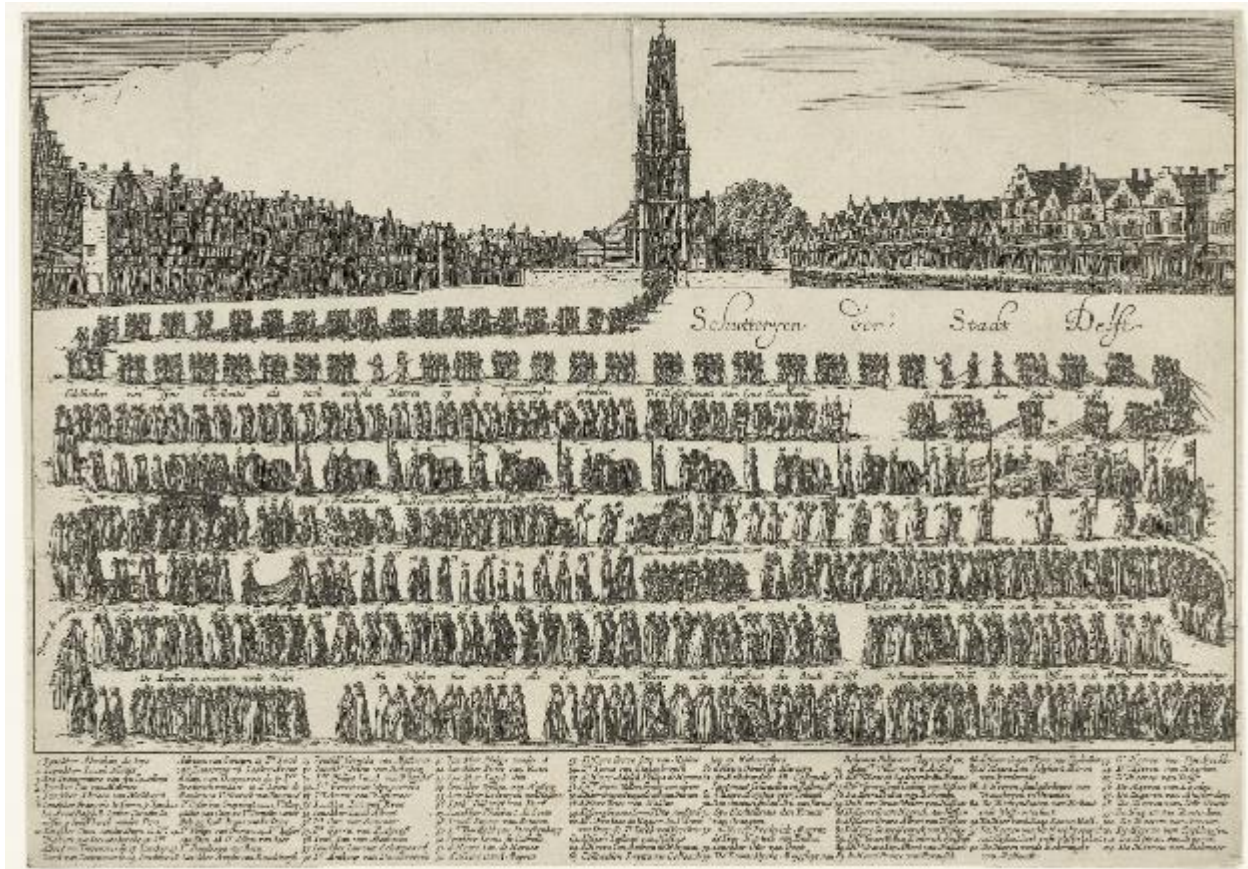
Hoe zou je Maurits kunnen karakteriseren? Zijn lijfspreuk was: Tandem fit surculus arbor: de twijg wordt een boom. De twijg werd in zijn vormingsjaren gesteund en geleid door Oldenbarnevelt. Later stond hij naast Oldenbarnevelt, als een boom. En wilde hij uiteindelijk boven de Raadspensionaris komen te staan? Hij was een groot generaal met een zeldzame tactische bekwaamheid om ook zo min mogelijk mensen in de strijd te verliezen. Zeker was hij een wiskundig talent met oog voor de praktische toepassing van wat hem theoretisch interesseerde. Simon Stevin fungeerde enkele jaren als zijn persoonlijke leraar. Op initiatief van Maurits werd in 1600 aan de Leidse Universiteit een aparte opleiding gecreëerd voor praktische, technische wetenschap. Het Binnen- en Buitenhof werd onder hem een logistiek centrum en in de Ridderzaal werden alle trofeeën van veldslagen en belegeringen tentoongesteld. Hier kon men ook prenten, kranten en boeken kopen in de stalletjes. Goede PR-aanpak!

Godsdienstig gezien leek hij niet echt vroom en ook weinig leerstellig geïnteresseerd. Hij was toegankelijk en joviaal voor de mensen in zijn omgeving maar kon opvliegend en fel zijn in zijn bewoordingen ten aanzien van andersdenkenden. Hij was vorstelijk van afkomst en in zijn levensstijl maar werkte te midden van lagere adel en vooral van burgers. Dit toonde ook de samenstelling van zijn hof aan. Bij Willem van Oranje was een op de vijf hovelingen edelman of page, bij Maurits was dat in 1624 een op de tien. Toen Maurits zowel militaire als politieke macht had, zette volgens het oordeel van velen de negatieve spiraal in. Te weinig alert en te afwachtend. Na afloop van het Bestand waren er geen militaire plannen ontwikkeld bijvoorbeeld. Zonder Oldenbarnevelt werd Maurits '*een man met loden schoenen*' volgens Dudley Carleton.

De zoons Willem en Lodewijk van prins Maurits waren niet bij zijn overlijden aanwezig, omdat zij op dat moment bij de verdediging in Breda een rol speelden. Na een beleg van 11 maanden gaf de stad zich over op 2 juni 1625. Maurits kon dus net als zijn vader niet in Breda begraven worden. Op 16 september 1625 werd het lijk van Maurits in een met zwart laken overtrokken schuit vervoerd naar Delft, waar het in het Prinsenhof verbleef tot de begrafenis op 20 september 1625. Volgens een strak protocol verliep de optocht van het Prinsenhof naar de Grote Kerk. Achter de schutterijen slingerde de stoet zich naar de ingang van de kerk. In het eerste deel lopen adellijke personen en groepen legerofficieren en vervolgens ambassadeurs, heren van de Staten, van de Hoge Raad en de heren van de steden '*elx na sijn ordre*'.

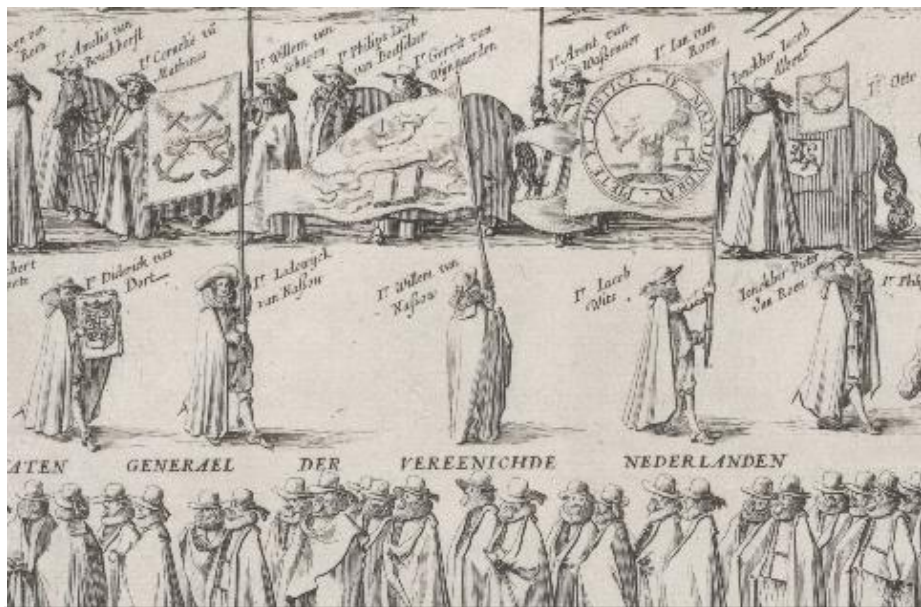
De paarden dragen de wapens van Maurits' heerlijke titels.

Drie grote standaarden waarmee Maurits onder andere wordt geëerd als beschermer van recht en religie werden gedragen door de officier Jacob Wijts en de twee zonen van Maurits en Margaretha van Mechelen: Willem en Lodewijk.

Afb. 19. *Uitvaart van prins Maurits*, 1625, anoniem, naar Gillis van Scheyndel (I), 1649 - 1651
Collectie Rijksmuseum, Amsterdam.

Nr. 43 **Joncker Jacob Wyts**, Kapitein compagnie voetvolk. Na 1629 President van de Hoge Krijgsraad

Afb. 20. Detail van *Lijkstatie van Prins Maurits*, 1625 naar Gillis van Scheyndel (I),
Collectie Rijksmuseum, Amsterdam.

Nr 44 **Joncker Willem van Nassau**, heer van de Lek

Nr. 45 **Joncker Lodewijk van Nassau**, heer van Beverweerd

Nrs. 65, 67, 68 groepen "kolonellen" uit het leger
Nr. 70: Don Emanuel van Portugal, zoon van Maurits zus Emilia van Nassau.

Nr 71: **Syne excellentie den Prince van Orangien Frederik Hendrik**

Nr 72: Frederik Maurits de la Tour Auvergne, hertog van Bouillon.

Nr. 74 **Frederik V van de Palts**.

Bij Maurits' overlijden in 1625 bleek dat hij succes had gehad in het saneren van de schulden van zijn vader en in de laatste 20 jaar van zijn leven had hij een groot kapitaal opgebouwd. Hij liet 5 miljoen gouden dukaten (17,5 miljoen gulden) na aan zijn opvolger Frederik Hendrik. Het aantal hof-functionarissen was niet groter dan in 1602, ongeveer 220 personen, maar de groeiende uitgaven voor de hofhouding zullen het gevolg geweest zijn van hogere salarissen. Het gemiddelde Haagse gezinshoofd bezit in 1627 ruim 8.200 gulden en het gemiddelde Amsterdamse gezinshoofd slechts 2.200 gulden. Voor Margaretha van Mechelen vormde het testament van Maurits een goede basis om op bepaalde voet voort te kunnen leven. In het Haagse kohier van de vijfhonderdste penning van 1627 werd ze aangeslagen voor zeventig pond, wat betekende dat haar vermogen toen op 35.000 gulden werd geschat. Al ontstonden er wel problemen met de betalingen die vanaf 1634 achterwege bleven. Volgens Dek zijn de betalingen weer voortgezet: "op 17 maart bevestigde Maurits Lodewijk I van Nassau, heer van de Lek en Beverweerd, de ontvangst van f 12.000,00 over de laatste twee jaar pensioen van zijn grootmoeder, de vrouwe Van Mechelen, verschenen 31 december 1661 en 1662 "naer advenant VIII (6000) pond 's jaers." Dat geld kon Margaretha goed gebruiken aangezien uit notariële akten blijkt dat haar zonen als minderjarigen grote schulden maakten en dat Margaretha die vervolgens moest aflossen. Ook haar kleinzoon, de zoon van Lodewijk, schoot zij meermalen te hulp bij het afbetalen van schulden.

In 1651 verschijnt de bloemlezing *Verscheyde Nederduytsche Gedichten*, van Grotius, Hooft, Barlaeus, Huygens, Vondel en anderen. In deze gedichtenbundel is ook het gedicht *Klaghte der Vrouwe van Mechelen Over De Min des Prinsen van Oranje* gepubliceerd, dat geschreven is door Hugo de Groot. In dit gedicht verplaatst de Groot zich in Margaretha van Mechelen. Zij doet hier haar beklag over hoe Maurits haar behandelt, namelijk op een liefdeloze en zelfzuchtige manier. De ondertitel van het gedicht luidt: "Num lachrymas victus dedit, aut miseratus amantem est?" Dit komt vrij vertaald naar het Nederlands er op neer dat iemand zich afvraagt of hij ooit medelijden heeft gehad met of een traan heeft gelaten om degene die van hem hield. Deze zin is afkomstig uit het heldendicht *Aeneis* van Vergilius. Hugo de Groot heeft de lezer ervan willen overtuigen hoe ongelukkig Margaretha zich gevoeld moet hebben in haar

relatie met Maurits: zij voelde zich blijkbaar niet goed genoeg voor Maurits omdat zij van lagere adel was, waardoor zij het gevoel kreeg dat hij zich voor haar schaamde.

Op 17 mei 1662 overleed Margaretha in Den Haag. Ze werd begraven in de Pieterskerk in Leiden, waar haar familie een graf had. De tantes bij wie ze opgegroeid was, lagen daar ook begraven.

In *De Hollandsche Mercurius* van 17 mei 1662 staat vermeld: 'En den 17 dito overleed de Vrouwe van Mechelen, Moeder van den Heere van Beverweerd'.

Afb. 21. Pieterskerk te Leiden in de *Atlas de Wit*, 1698 Koninklijke Bibliotheek (KB), Den Haag.

De legercarrière van Willem van Nassau, de oudste bastaardzoon van prins Maurits.

In de zomer van 1620 voerde Willem van Nassau 600 soldaten naar de Palts, ter ondersteuning van zijn neef Frederik V, keurvorst van de Palts, zoon van Louise Juliana van Nassau, een halfzus van prins Maurits.

De protestantse Staten van Bohemen hadden een jaar eerder Frederik de koningskroon aangeboden. Na zijn kroning keerden zijn protestante bondgenoten zich echter tegen hem. Op 9 september 1620 vertrok ook Frederik Hendrik naar het bedreigde gebied. Deze familiale steun uit de Nederlanden mocht niet

Afb. 22. Portret van Willem van Nassau-La Lecq, Willem Hondius, naar Everard Crynsz. van der Maes, 1628. In de ondermarge zijn naam en titels. Collectie Rijksmuseum, Amsterdam.

baten. Op 8 november 1620 werd Ferdinand verslagen op de Witte Berg bij Praag. Aangezien Frederik V slechts een winter koning was geweest, kreeg hij de naam "de winterkoning". Onverrichter zake keerden Frederik-Hendrik en Willem van Nassau met hun vanen ruitery terug. Op Kerstmis 1620 bereikten zij Emmerich. De Winterkoning vluchtte naar Nederland met zijn gezin. Hij kreeg van de Staten-Generaal een maandelijkse toelage van f 10.000,00 en ging wonen in het huis van de in 1619 veroordeelde Johan van Oldenbarnevelt aan de Kneuterdijk 20-24. In de volksmond het *Hof van Bohemen* genoemd.

Bij het Beleg van Bergen op Zoom in 1622 sneuvelde Sir Robert Henderson, de aanvoerder van de Engelse troepen aldaar. Ter vervanging stuurde prins Maurits kolonel Sir Charles Morgan met zeven compagnieën ter versterking naar Bergen op Zoom "*hebbende in zijn gheselschap Ioncheer Willem van Nassauw, die hem van zijne Excellentie was toevertrout, om onder zijn beleyt hem zelve in dese Beleggheringhe te oefenen*". Deze Charles Morgan was een schoonzoon van Marnix van St. Aldegonde, een goede bekende en een generatiegenoot van Maurits, die een vaderfiguur voor Willem zou kunnen zijn.

Vanaf 26 augustus 1622 maakte Willem van Nassau het beleg te Bergen op Zoom mee. Een maand later deed men vanuit de stad een goed geslaagde uitval waarbij jonker Willem gewond raakte. Blijkens verslagen van het gevecht getuigde zijn handelen van grote "*vaiilliandise*", waardoor hij blijk gaf "*van adelijcken ende martialen bloede*" te zijn.

Vervolgens werden Morgan en met hem Willem van Nassau van de Lek naar Breda overgeplaatst waar Sir Charles de rechterhand zou worden van Justinus van Nassau. In 1624 werd gestart met voorzorgsmaatregelen voor het dreigende beleg van Breda. Ook Willem en Lodewijk waren tijdens het beleg in Breda aanwezig. Om een vrij schootsveld te houden werd in 1624, kort voor de belegering van Breda, het Sterrenbos rond het Speelhuis gekapt als voorbereiding op het beleg door de Spanjaarden.

Dit beleg trok de aandacht in heel Europa en kroonprins Ladislav van Polen bezocht tijdens zijn 'Grand Tour' het kamp van Spinola op 26 september 1624 om kennis over belegeringen op te doen. Wat er voorviel tussen Ladislav en Spinola weten we uit een brief Adam Kazanowski (1599 - 1649), lid van het gevolg van de prins. Volgens Kazanowski wilde de Spanjaard zijn gast vereren en richtte hij al zijn kanonnen op de kerktoren van Breda "*om de meest prachtige toren van de stad te laten buigen voor Zijne Majesteit*". Ladislav bracht er tegen in: "*Het zou zonde zijn om zo'n schitterend sieraad te verliezen van de stad die u wilt innemen,*" waarna Spinola de kerktoren spaarde.

Afb. 23. Ruitersportret van prins Ladislav Sigismund Vasa, uit het atelier van Peter Paul Rubens in 1624. In: Kasteel Wawel, Krakau, Polen. Foto Wikipedia.

Casimir IV Jagiellon van Polen (1427-1492) X Elisabeth van Habsburg (1438-1505)	
I Sigismund I Jagiellon (1467-1548) X Bona Sforza van Milaan (1494-1557)	I Barbara Jagiellon van Polen (1478-1534) X George van Saksen (1471-1539)
I Catharina Jagiellon (1526-1583) X Johan III Wasa van Zweden	I Christina van Saksen (1505-1549) X Philips (de Grootmoedige) van Hessen (1504-1567)
I Sigismund III Wasa (1566-1632) X Anne van Oostenrijk	I Agnes van Hessen (1527-1566) X Maurits van Saksen (1521-1553)
I Ladislas (Wladyslaw) IV Wasa (1595-1648)	I Anna van Saksen (1544-1577) X Willem van Oranje-Nassau (1533-1584)
	I Maurits van Oranje-Nassau (1567-1625)
Tabel 2: <i>Verwantschap Maurits van Nassau en Ladislas Wasa.</i> Bron: auteur	

Volgens Brabants Erfgoed zou Maurits kroonprins Ladislas ook uitgenodigd hebben maar deze moest weigeren omdat hij van zijn vader geen contact mocht hebben met de protestante natie, hoewel ze nog verwant waren. Beiden stammen namelijk af van koning Casimir IV Jagiellon, vanaf 1440 Groothertog van Litouwen en vanaf 1447 koning van Polen. Maurits via moeder Anna van Saksen.

Ook Breda zelf kreeg bezoek van een aantal Franse edellieden die uit pure belangstelling het beleg volgden. De gouverneur van Breda onderhield een intensief briefverkeer met Maurits, maar veel berichten werden onderschept door Spinola, die dus goed op de hoogte was van de nijpende situatie in de stad zelf. Maurits was in november ziek naar Den Haag vertrokken, maar gaf geen gehoor aan de verzoeken van de Staten om Frederik-Hendrik het gezag over de troepen over te laten nemen. Na het overlijden van Maurits ondernam Frederik-Hendrik nog een mislukte poging om Breda te ontzetten door een aanval op het grote legerkamp van Spinola bij Terheijden. Frederik-Hendrik trok zich terug en Breda werd aan zijn lot overgelaten. Op 27 mei 1625 bood Spinola de stad een eervolle capitulatie aan. Op 2 juni tekenden Spinola, Justinus en drossaard Van Aerssen de definitieve capitulatievoorwaarden. Bepaald werd onder andere dat het garnizoen eervol mocht vertrekken met slaande trom en vliegende vaandels. Gewonden kregen vervoer aangeboden, handwapens en munitie mochten mee en vier kanonnen. Meubilair en goederen konden ook per schip vervoerd worden.

Afb. 24. *De overgave van Breda.* Diego Velázquez, Het doek, 367 x 307 cm, ca. 1635. Gemaakt in opdracht van Filips IV van Spanje; hangt nu in Museo del Prado. Madrid. Foto Wikipedia.

“De aftocht: Justinus reed te paard voor infanterie uit. Zijn echtgenote volgde per koets. Na de koets kwamen enkele wagens met de bezittingen van Justinus van Nassau. De officieren van het garnizoen brachten hem de militaire groet en de compagnievaandels lieten zij voor hem neigen. Er viel geen onvertogen woord. In het bijzonder groette Spinola Justinus, diens vrouw en kinderen en de twee bastaardzonen van Maurits, Willem van Nassau –van der Lek en Lodewijk van Nassau, heer van Beverweerd en Odijk.” Van een sleuteloverhandiging was geen sprake zoals Velasquez later schilderde op het beroemd geworden *“La*

rendicion de Breda”, aldus Adri P. van Vliet. Velasquez schilderde het beroemde schilderij na een bezoek aan Italië en pas vele jaren na de overgave.

Het is duidelijk wie de hoofdpersonen zijn: Justinus overhandigt de sleutel van de stad aan Spinola. Maar van de hoofdgroep gaat de aandacht steeds naar de linkerkant van het schilderij, als het ware een tweede centrum, waarvan een in wit-zijden casaque geklede jonkman het middelpunt is. Wie was deze jonge adellijke persoon - haardracht en kleding duiden op een aanzienlijke status - die met opgeheven vinger, staat afgebeeld? Dit zou heel goed Willem van Nassau-La Lecq kunnen zijn. Mevrouw Winkel-Rauws heeft gewezen op de hand die troostend op de linkerschouder van de jongeman rust. Willem had nogal wat tegenslagen te verduren gehad, het beleg van Bergen op Zoom en zijn verwonding, het harde beleg van Breda sinds eind augustus 1624. Hij had niet bij het overlijden van zijn vader aanwezig kunnen zijn, opgesloten als hij was in het belegerde Breda. En nu ging de Nassaustad verloren en moest hij bovendien de vernedering van zijn oom Justinus meemaken. Wie stond de jonker zo na dat die hem kon troosten? Sir Charles Morgan. Het wat oudere gezicht achter de jeugdige witte figuur is bezorgd en heel geconcentreerd op zijn krijgsmakker, niet gericht op de overgave van de stadsleutel. Velázquez heeft mogelijk het beeld weergegeven, dat hij zich uit mondelinge en schriftelijke verhalen over Willem van Nassau gevormd had: het mooie blonde haar, het hoge voorhoofd, de geaccentueerde jukbeenderen, de smalle, aristocratische neus, de wat kleine kin, alle kenmerken, die op de authentieke portretten voorkomen. Daarbij komt ook nog dat Willem bij het beleg van Groenlo in 1627 op jeugdige leeftijd gesneuveld is. Deze informatie die Velasquez zeker bezat, kan mogelijk een reden voor hem geweest zijn "om de witte figuur in een soort *Verklärung af te beelden*," aldus Winkel-Rauws.

Dat er voor Willem van Nassau van de Lek een mooie carrière in het verschiep lag, blijkt wel uit zijn benoeming op 28 juni 1625 tot *Luitenant-admiraal van Holland en West-Friesland*. In die functie was hij plaatsvervanger van de Admiraal en de Stadhouders Frederik-Hendrik. Joost van den Vondel omschreef Willem toen als een '*manhaftigh jongelingh*'. Vanwege diens jeugdigheid werd Laurens Reaal op 26 juli tot vice-admiraal benoemd. Ter ondersteuning van een Engelse actie onder de onbekwame leiding van Edward Cecil, nam Willem deel aan de mislukte aanval op Cadix van 1 tot 7 november 1625. Het doel was om de Spaanse zilvervloot te overvallen en Spaanse kustplaatsen aan te vallen. In de jaren 1626/1627 is hij afwisselend met Frederik-Hendrik commandant van de blokkade van Duinkerken.

In 1627 volgt het Beleg van Groenlo (Grol). Deze stad was in 1597 door Maurits op de Spanjaarden veroverd, maar in 1606 veroverde Spinola de stad weer. In drie kwartieren belegerden de Staatsen

Afb. 25. *Willem van Nassau, heer van de Lek sneuvelt op 16 augustus 1627, bij het beleg van Grol*. Werk van Jacobus van Dijck. (1814-1896). Historische galerij van Jacob Vos in Amsterdam Museum. Foto Wikipedia.

Groenlo: Ernst Casimir van Nassau in het oosten met 55 vendels met vooral Schotse en Hoogduitse troepen; Frederik Hendrik zelf in het midden '*tusschen t Zuyden en t Westen*', met 10.000 soldaten, en Willem van Nassau, heer van de Lek, in het noordwesten met 15 vendels soldaten. Het Spaanse leger van Hendrik van den Bergh kwam Grol te hulp. Vele aanvallen en beschietingen volgden. Frederik Hendrik gaat nu ook zelf de loopgraven in om van daaruit de bestorming te coördineren. Willem van Nassau, die dicht bij Frederik Hendrik was, werd door een kogel geraakt die mogelijk voor Fredrik Hendrik (mooi Heintje)

bedoeld was. Deze was goed herkenbaar met zijn opvallende hoed, getooid met veren. Of droeg Willem zelf ook zo'n hoed, als onderdeel van zijn luitenant-admiraalsuniform? Willem van Nassau was op slag dood. Hij stierf op 16 augustus 1627 en was ongeveer 26 jaar oud. Het was extra tragisch omdat een kwartier na zijn overlijden de onderhandelingen begonnen over de overgave van Groenlo. Op 20 augustus verliet het Spaanse garnizoen Groenlo en trok naar Wezel.

Zijn dood werd erg betreurd en ook verschenen er gedichten over zijn dood. De toen bekende poëet Jacobus Revius dichtte: "Op de doot van jonckheer Willem van Nassau. "

"O Vaderlant, mijn doot wilt langer niet beclagen, Nadien ick heb erlangt mijn alderhoochsten wins: De siele was voor God, het lichaam voor den Prins, Dees beyde heb ick beyds oock willich opgedragen."

Ook Laurens Reaal, zijn vice-admiraal, die hem nu als Admiraal opvolgde, schreef een gedicht ter gelegenheid van zijn dood.

"De Admiraal Willem van Nassau, Heer van de Lek, werd in de belegering van Grol doodgeschoten, Reael vereerde deszelfs nagedachtenis met een krachtig dichtstuk. Wij vermeenen hetzelfde te moeten mededeelen, om ten bewijze te verstreken, wat Reael ook als dichter in het ernstige en deftige vermogt. De gesneuvelde held wordt sprekende ingevoerd:

*Hoe moogt gij (Hollandsch hart) uw hart met rouw doorploegen,
En treuren om mijn' dood, die u zoo dapper raakt?
Hoewel ik heb geleid een leven vol genoegens,
Nu proef ik iets dat mij nog al veel zoeter smaakt.*

*Mijn afkomst, vol van glans, deed dat mijn jeugdig leven,
Van Prinsen was geacht, van Koningen gestreeld,
Doordien in 's vaders kroost zoo aardig was gedreven
De deugdelijke zwier van 't prinselijke beeld." Enz.*

Ondanks het grote verdriet vanwege het sneuvelen van Willem bleek het beleg van Groenlo zeer succesvol te zijn. Hugo de Groot meldt over de gerealiseerde werken "dat noyt eenighe volmaekter is geweest, selfs niet onder Maurits, die alles wat ergens geleesen of gesien was in gebruyk gebraght had". Men was met recht trots: voor het eerst in de Tachtigjarige Oorlog was een stad bij een belegering volledig ingesloten. De belegering van Grolle mag in dat opzicht gezien worden als generale repetitie voor de meest glorieus overwinning uit de loopbaan van Frederik Hendrik als veldheer: het beleg van 's-Hertogenbosch, twee jaar later in 1629.

Willem van Nassau Lalecq was op 4 april 1627 met Anna van der Noot, vrouwe van Hoogwoude en Aartswoude getrouwd, dochter van Karel van der Noot, kapitein der lijfwacht van Maurits, en Anna Mandemaker. Het huwelijk was nog kinderloos. Op de heerlijkheid van der Lek, die in 1627 toeviel aan Willems broer Lodewijk van Nassau, had de dichter Huygens een zware hypotheek. Anna van der Noot had hierop een douarie van 4000 gulden per jaar. Maar Willem had wel een bastaardzoon: Willem. Na het verhaal over Lodewijk van Nassau vervolgen we het verhaal over bastaard jonker Willem van Nassau.

Lodewijk van Nassau, 2^e zoon van Maurits

De tweede zoon van prins Maurits en Margaretha van Mechelen is Lodewijk van Nassau, heer van Beverweerd, Odijk en (na 1627) van de Lek. Hij is eind 1602 geboren.

Hij onderscheidde zich in 1629 bij het beleg van 's-Hertogenbosch en werd in 1632 kolonel. Bij een aanslag door het leger te Hulst in 1640 redde hij de kanonnen uit handen van de vijand. Eind 1640 werd Lodewijk naar de hoven van Frankrijk en Engeland gezonden om het huwelijk van Willem II voor te bereiden. In 1643 werd hij sergeant-majoor-generaal van het leger, lid van de Raad van Staten en gouverneur van Bergen-op-Zoom en in 1658 gouverneur van Den Bosch.

Afb. 26. *Lodewijk van Nassau -Beverweerd* Gerard van Honthorst , ca 1650 - Rijkscollectie. Foto Wikipedia.

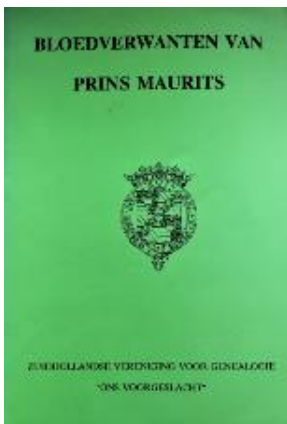
In 1660 werd hij speciaal ambassadeur in Engeland om de nieuwe koning Karel II gunstig te stemmen ten aanzien van de nieuwe republiek. Op 1 december 1660 werd hij door de Staten van Holland aangesteld als lid van de commissie ter educatie van prins Willem III van Oranje-Nassau, het 'Kind van Staat', evenals Cornelis de Graeff, Johan de Witt, Nanning van Foreest, Kornelis van Beveren en Wigbold van der Does. Hij overleed in 1665 te 's-Gravenhage en is op 6 maart 1665 begraven in de St. Jacobskerk aldaar.

Hij trouwde met Isabella, gravin van Horn op 7 april 1630. Zij kregen 10 kinderen. Hun drie zoons slaagden erin om door de Duitse keizer Leopold II in de adelstand verheven te worden door de benoeming als rijksgraven zodat zij de gehate "bastaardbalk" niet meer op hun wapen hoefden te voeren. De achterkleinzoon Lodewijk Theodoor I, graaf van Nassau 1701-1748 kocht in 1740 het buitengoed Munnikhof in Terheijden.

Veel mannelijke nazaten van Lodewijk namen dienst in het leger van de Republiek. Een deel van de afstammelingen van deze Lodewijk noemde zich graven van Nassau-La Lecq (van de Lek), anderen noemden zich graven van Nassau-Ouwerkerk. In 1661 besloten deze nazaten van Maurits in de Hervormde kerk te Ouderkerk aan den IJssel een eigen grafkelder te laten bouwen. Hierin zijn 34 leden van deze familie bijgezet. In 1824 is daar de laatste mannelijke Nassau van deze tak begraven: Jan Floris Hendrik Carel (1782-1824).

Afb. 27. Wapen van Nassau-La Lecq. Foto Wikipedia.

Afb 28
Bloedverwanten van Prins Maurits, Dr. A.W.E. Dek, uitgave Zuidhollandse Vereniging voor Genealogie "Ons Voorgeslacht" Rotterdam 1993. Foto auteur.

Afstamming van Maurits van Nassau en Margaretha van Mechelen

Generatie I: *Willem van Nassau, heer van de Lek*, (Den Haag, ca. 1601-1627, Groenlo) relatie met *Barabara Cocx Augustijnsdr*, (Den Haag, 1600-1681, Den Haag), een zoon, zie generatie II. Huwelijk met Anna van der Noot in 1627: kinderloos.

Generatie II: 1 kind, *jonker Willem van Nassau* (Den Haag, ca. 1620- na 1681) Hij trouwde ca. 1650 met *Geertruyt Mulder* (Den Haag 1627-1719, Den Haag, 'beluid' begraven op 17 april 1719, ca. 92 jaar oud!). Zij krijgen vijf kinderen. De kleine Willem groeide op ten huize van de stiefvader van zijn moeder: Lambert Rietraet, notaris te 's-Gravenhage van 1625-1654. Anna van der Noot, getrouwd met Willem van Nassau, heer van de Lek, liet door haar vaders kamerling Roelant Meyer, later baljuw van Aartswoude, jaarlijks 300 gulden betalen voor het onderhoud van de kleine Willem, zowel voor als na 1627, het jaar waarin de vader sneuvelde.

Wat weten we van jonker Willem? Op 5 maart 1654 wordt hij vermeld als soldaat onder de garde van de Staten-Generaal.

Op 3 september 1656, 20 september 1660, 25 januari 1661, 28 juli 1669, 31 maart 1674, 7 mei 1676 en op 20 mei 1677 trad hij op als gemachtigde in een procuratie. Op 1 februari 1657 was hij soldaat onder de compagnie van kapitein Percheval. In 1661 bleek hij kamerling te 's-Gravenhage te zijn. Hij komt in veel akten voor als getuige. Op 9 september 1681 is Jonker Willem nog in leven: zijn moeder Barbara Cocx droeg toen haar huis over aan de kinderen van haar zoon "*Willem van Nassauw*". Hij had levenslang het vruchtgebruik. Barbara had

het huis, gelegen tussen Turfmarkt en Kalvermarkt, "over de brouwerij van De Oyevaar", in Den Haag geërfd van haar moeder en stiefvader Lambert Rietraet.

Generatie III: 5 kinderen: Willem, Margaretha, Barbara, Alida, Johan.

Willem van Nassau (de jonge) (Den Haag 1654-?) In 1676 was hij kleermakersknecht, maar werd enige malen beschuldigd van diefstal. Hij compareerde op 25 oktober 1701 als burger en werd op 19 maart 1708 op verzoek van zijn moeder 'vermits zijn continueel dronken drinken en ergerlijk leven' in een betehuis opgesloten. Hij was getrouwd met Johanna van Bommel (Den Haag 1652-1712). Kinderloos.

Constantijn Huijgens maakt regelmatig melding van het gegeven dat veel standgenoten een verwant laten opnemen in een 'beterhuis'. Vooral in Delft staan er veel, omdat dat in de buurt van het hof is. De kosten bedragen al gauw f 300,00 per jaar. Het Dolhuis in Den Haag was meer een "gekkenhuis".

Afb. 29. St Anthonius Kapel met Pesthuis aan het Slijkeinde, hoek Vleerstraat, Pen en penseel in grijs door Jacobus Stellingwerf ca 1715, naar de situatie van 1570. Gemeentearchief Den Haag.

Margaretha van Nassau. Zij kreeg een legaat van f 500,00 van haar broer Johan. Zij stierf in 1737.

Barbara van Nassau (Den Haag 1659-1751; ook 92 jaar geworden!) Zij kocht nog huizen toen zij 76 en 80 jaar oud was, maar zij moest beide percelen met verlies verkopen toen ze 90 jaar was voor f 700,00, bezwaard met een hypotheek van f 400,00.

Alida van Nassau (Den Haag, 1661-1742, Den Haag) x **Jan Wijnants** (Maastricht, 1661-Den Haag, 1739), kamerbewaarder der Haagse Weeskamer. Zij krijgen 5 kinderen. **Zie generatie IV.**

Johan van Nassau. Deze maakte carrière in het leger. Op 15 april 1707 werd hij benoemd tot kapitein der Staatse Infanterie; hij legde op 13 januari 1708 de eed af en diende 1711, 1712 en 1723 in het regiment mariniers van Baron van Leefdael. Hij woonde in Gorinchem, was daar getrouwd maar het huwelijk bleef kinderloos. Als weduwnaar maakte hij in 1725 een testament ten behoeve van zijn drie zusters. Hij werd benoemd tot majoor der mariniers op 11 maart 1729. Helaas stierf hij twee weken later op 24 maart 1729 te 's-Gravenhage. Hij werd begraven in Gorinchem.

Generatie IV: 5 kinderen. Elisabeth, Hendrina, Willem, Willemijna, Johannes. Alleen dochter Hendrina krijgt kinderen. **Hendrina Wijnants** (Den Haag 1687-1757 Den Haag) trouwde op 18 augustus 1720 te Loosduinen met **Hendrik Lambert Simonis** (Den Haag, 1698-1759), waarschijnlijk 'wijncooper'. Zij krijgen 4 kinderen. **Zie generatie V.**

Generatie V: 4 kinderen. Cornelia, Carel Kornelis, Johanna Margaretha, Philippus Johannes. Alleen zoon Philippus krijgt kinderen. **Philippus Johannes Simonis** (Den Haag, 1731-1807, Den Haag), mogelijk 'wijncooper', gaat op 30 mei 1756 in Den Haag in ondertrouw met **Adriana Monier** (Den Haag, 1736-1787 Den Haag) juweliersdochter. Zij krijgen 10 kinderen.

*De katholieke familie Simonis is vanaf 1649 woonachtig in Den Haag, Toen heeft Mathijsz Symonsz, die later zijn naam gelatiniseerd heeft in Simonis zich als chirurgijn laten inschrijven in Den Haag. Hij was afkomstig uit het "Luijcksche". Het Staatse leger was in die tijd een goede leerschool voor artsen en chirurgijns. In 1650 legde hij de meesterproef af. Het examengeld bedroeg f 125,00. Plus f 12,00 voor spijs en drank voor de gildebroeders na afloop (met 70 vermenigvuldigen). Je moest wel kapitaal hebben!
P.S. Kardinaal Simonis hoort niet tot deze Simonisfamilie!*

Generatie VI: 10 kinderen. **Zes** hiervan krijgen nageslacht. Vijfde kind, derde zoon is mijn voorvader: **Jacobus Adrianus Henricus Simonis** (Den Haag, 1765-1834, Den Haag), goud- en zilverwerker x **Catharina Louise Martijn** die niet katholiek was. (Den Haag, 1776-1830 Den Haag). Zij krijgen vier kinderen. Volgens het boekje "*Merken van Haagsche Goud- en zilversmeden*" van E. Voet en H.E. van Gelder was Jacobus Adrianus Henricus Simonis gespecialiseerd in "Medaillons, Ringen en dergelijke". Verder maakte hij klein zilverwerk voor huishoudelijk gebruik. Zijn bedrijf annex winkel was aan de Korte Houtstraat 18.

Generatie VII: 36 Geboorten, 17 hiervan trouwen. Mijn voorvader is het oudste kind van Jacobus Adrianus Henricus: **Jacobus Adrianus Simonis** (Den Haag, 1788 – 1850, Den Haag), juwelier. Hij trouwde op 5 augustus 1812 met **Maria Johanna Visser** (Den Haag, 1794—1882, Den Haag (88 jaar)).

Hij was toen nog als fuselier in dienst van het leger van Napoleon. Daarna werkt hij als juwelier in de Korte Houtstraat 18. Zij krijgen 12 kinderen.

Omdat Jacobus Adrianus de oudste zoon was, trad hij in de voetsporen van zijn vader. Zijn broers moesten een ander vak gaan leren, omdat het vanwege de economische teruggang in de 19de eeuw voor juweliers, zeker voor de katholieke, steeds moeilijker werd om een voldoende omzet te halen.

Generatie VIII: 129 geboorten; 69 hiervan trouwen. Mijn voorvader is het zesde kind (en de vijfde zoon) van Jacobus Adrianus: **Bartholomeus Antonius Jacobus Simonis** (Den Haag, 1820-1854, Den Haag), verver (huisschilder). In februari 1842 moest Bart in militaire dienst. Gelukkig niet voor de volle vijf jaar want in juni 1843 werd hij op non actief gesteld. Dankzij het militaire stamboek hebben we een korte beschrijving van Barts voorkomen: *hij was 1.59 cm lang. Zijn gezichtsvorm was ovaal met een rond voorhoofd. Hij had lichtbruin haar, blauwe ogen, een normale neus, een kleine mond en een spitse kin.* Bart trouwde in Den Haag op 28 januari 1852 met **Maria Kok** (Den Haag, 1826 – 1884, Rotterdam). Zij kregen 1 kind. Bartholomeus sterft erg jong, waaraan is niet bekend.

Generatie IX: 429 geboorten. De enige zoon van Bartholomeus Antonius Jacobus is mijn voorvader **Hendricus Johannes Jacobus Simonis** (Den Haag, 1852 – 1909, Den Haag) timmerman. Hij trouwde op 23 februari 1876 met **Adriana Margaretha de Haan** (Den Haag 1851-1921, Den Haag). Zij kregen 9 kinderen.

Generatie X: 1098 geboorten. Mijn voorvader, *mijn grootvader*, is het zesde kind en derde zoon (twee oudere broers, een tweeling, waren doodgeboren) van Hendricus Johannes Jacobus: **Hendricus Marinus Simonis** (Den Haag, 1884-1952, Leiden). Hij trouwde op 17 april 1907 met **Berta Kortekaas** in Den Haag (Den Haag 1884-1966, Katwijk). Ze trokken naar Leiden waar hij schoenwinkelier werd aan de Haarlemmerstraat. Verder was hij politiek, kerkelijk en maatschappelijk actief. Hij was o.a. voorzitter van de Kamer van Koophandel, afdeling detailhandel. Zij kregen 8 kinderen.

Afb. 30 en 31. *Adriana Margaretha de Haan en Hendricus Johannes Jacobus Simonis in hun verlovingstijd, ca. 1875.* Foto's familiearchief.

Generatie XI: 2291 geboorten. De generatie van mijn ouders, mijn moeder is het tweede kind en de oudste dochter van Hendricus Marinus: **Johanna Jacoba Simonis** (Leiden, 1910 – 2014 Breda), lerares Naaldvakken. Zij trouwde op 21 augustus 1944 met **Henricus Petrus Johannes Baptist Voogt** (Klundert 1890 – 1965 Breda), aannemer. Zij kregen vijf kinderen.

Generatie XII: Mijn generatie. We zijn met velen maar staan verder niet meer in het werk van Dek vermeld. Vermoedelijk minimaal al meer dan 4000 geboorten in deze generatie. Leden van deze generatie komen weer in Breda terecht. Op 4 november 1944 is het huis van mijn ouders in Klundert gebombardeerd door de geallieerden. Twee derde van dat stadje is toen verwoest. In juli 1950 werd de nieuw opgebouwde zaak van mijn vader geopend. In februari 1953 werd Klundert getroffen door de watersnood. Na al die rampen hebben mijn ouders het besluit genomen om uit Klundert te vertrekken en vanaf 1956 werd Breda onze nieuwe woonplaats. Daar ben ik verder getogen en zijn mijn kinderen geboren en opgegroeid.

Afb. 32. *Trouwfoto Henricus Marinus Simonis en Berta Kortekaas, 17 april 1907, Den Haag.* Foto familiearchief.

Afstamming van Maurits van Nassau en Margaretha van Mechelen

Generatie	Naam voorouder	Plaats, Tijd	Partner en aantal kinderen	Aantal geboorten per generatie	Aantal relaties met nageslacht
I	Willem van Nassau, heer van de Lek	Den Haag 1601-1627	Barbara Cocx Augustijnsdr.	1	
II	Jonker Willem van Nassau	Den Haag, 1620-na 1681	Geertruyt Mulder (5 kinderen)	1	
III	Alida van Nassau	Den Haag, 1661-1742	Jan Wijnants <i>Kamerbewaarder van de Haagse weeskamer</i> (5 kinderen)	5	1 krijgt nageslacht
IV	Hendrina Wijnants	Den Haag 1687-1757	Hendrik Lambert Simonis (RK) <i>'Wijncooper'</i> (5 kinderen)	5	1 krijgt nageslacht
V	Philippus Johannes Simonis (RK) <i>'wijncooper'</i>	Den Haag 1731-1807	Adriana Monier (RK) (4 kinderen)	4	1 krijgt nageslacht
VI	Jacobus Adrianus Henricus Simonis(RK) <i>Goud- en zilversmid</i>	Den Haag 1765-1834	Catharina Louise Martijn (niet RK) (10 kinderen)	10	(6 krijgen nageslacht)
VII	Jacobus Adrianus Simonis. (RK) <i>Juwelier</i>	Den Haag 1788-1850	Maria Johanna Visser (RK) (12 kinderen)	36	17 krijgen nageslacht
VIII	Bartholomeus Antonius Jacobus Simonis. (RK) <i>Verwer</i>	Den Haag 1820-1854	Maria Kok (RK) (1 kind)	129	69 krijgen nageslacht
IX	Hendricus Johannes Jacobus Simonis. (RK) <i>Timmerman</i>	Den Haag 1852-1909	Adriana Margaretha de Haan (RK) (10 kinderen)	429	
X	Hendricus Marinus Simonis (RK) <i>Schoenondernemer</i>	Den Haag Leiden 1884-1952	Berta Kortekaas (RK) (8 kinderen)	1098	
XI	Johanna Jacoba Simonis. (RK) <i>Docente Naaldvakken</i>	Leiden Breda 1910-2004	Hendricus Petrus Johannes Baptist Voogt. (RK) <i>Aannemer.</i> (5 kinderen)	2291	
XII	(Mijn generatie)	Klundert/ Breda 1946-	X (3 kinderen)	4000??	
XIII	(Generatie van mijn kinderen)	Breda 1975-	X X X (2, 4, 2 kinderen)	6000?	
XIV	(Generatie van mijn kleinkinderen)	Utrecht/Breda/Huizen 2008-	XX, XXXX, XX	10.000?	

Tabel 3: Afstamming van Maurits van Nassau en Margaretha van Mechelen

Een vraag die mij meermalen gesteld is, luidde: "Was er binnen de familie dan niets meer bekend over de afstamming van Prins Maurits?" Het antwoord luidt: "Niet echt, al zei een enkel ouder familielid in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw dat ze familie van koningin Juliana was. Maar hoe het precies zat, wist ze niet. Andere familieleden lachten er om en zeiden dat 'het fantasie was.' Pas bij het verschijnen van het werk van dr. Dek werd duidelijk dat de vage verhalen wel degenlijk te maken hadden met een afstamming van uiteindelijk Willem de Zwijger. Hoe dat in andere takken is gegaan is, is mij niet bekend.

De kleinkinderen vinden het heel interessant om te merken dat voorouders op schilderijen in musea voorkomen. Ze luisteren met belangstelling naar de geschiedenisverhalen. Dat bleek bij een familiebezoek aan het kasteel in Breda. Maar ze zijn ook kritisch, juist omdat het voorouders zijn, en ze willen weten of het 'goed' was wat zij deden. Op sommige voorouders ben je trots maar op andere juist niet. Het gaat om de wijze waarop ze geleefd hebben en wat ze gedaan hebben. Bij een bezoek aan Slot Loevestein bijvoorbeeld vonden ze het 'gemeen' wat Maurits met Hugo de Groot gedaan heeft. Het houdt je scherp.

Geraadpleegde literatuur:

- W.J.J.C. Bijleveld, "Van het Vrouwtje van Mechelen", dat hare jeugd in Leiden doorbracht en er ook hare laatste rustplaats vond', *Jaarboekje voor Geschiedenis en Oudheidkunde van Leiden en Rijnland* 36 (1944) 114-125.
- Hans-Joachim Böttcher, *Anna, Prinzessin von Sachsen (1544-1577). Eine Lebenstragödie*. Dresden, 2013
- Catalogus *De prinselijke pelgrimstocht. De "grand tour" van prins Ladislas van Polen 1624-1625*, van de gelijknamige tentoonstelling van 12 oktober tot 14 december 1997 in het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen.
- Femke Deen, *Anna van Saksen De verstoten bruid van Willem van Oranje*. 2018
- Dr. A.W.E. Dek, *Bloedverwanten van prins Maurits*, Rotterdam, 1992
- A.Th. Van Deursen, *Maurits van Nassau. De winnaar die faalde*. Amsterdam, 2000
- Michel Van der Eycken, *Oranje-Nassau, Prins Philips Willem en Diest*. Vrienden van de Sint-Sulpitiuskerk vzw, jaarboek 2010.
- J.A. Frederiks, 'Margaretha van Mechelen', *De Gids* 43 (1879) 242-260.
- Hanno de Jongh, *Oranjebastaarden. Een vademecum*. Soesterberg 2001
- B. de Keijzer en C.C.J. Lans: 'De bouwgeschiedenis van Ouderkerk aan de IJssel', in: *Ons Voorgeslacht* (1980), p. 1-312.
- Kees de Kruijter, Willem Mooij, Prins Maurits' nazaten in Loenen, *Vechtkroniek*, nr. 13 (december 2000), p. 19-26
- Edward de Maesschalck, *Oranje tegen Spanje. Eenheid en scheiding van de Nederlanden onder de Habsburgers 1500-1648*. Leuven, 2015
- Adri P. van Vliet, *Bastaard van Oranje. Justinus van Nassau. Admiraal, diplomaat en gouverneur (1559-1631)*, Zutphen, 2017
- Ir. B.T. Wilschut, *Genealogie Van Nassau*, Amsterdam, 2009
- Theo W.J. Witberg, *Van Waelen en andere Uytlanders. Een geschiedenis van de voorouders van het echtpaar Hendricus Joh. Adr. Le Maitre (1899-1978) en Anna Möller (1898-1979)*. Juli 2005.
- S.F. Witstein, *Funeraire poëzie in de Nederlandse Renaissance. Enkele funeraire gedichten van Heinsius, Hooft, Huygens en Vondel gezien tegen de achtergrond van de theorie betreffende het genre*. Van Gorcum, Assen, 1969
- Kees Zandvliet e.a., *Maurits prins van Oranje*. Uitgave met essays en catalogus bij de tentoonstelling "Maurits prins van Oranje" in het Rijksmuseum te Amsterdam in 2000. Zwolle, 2000

Geraadpleegde websites:

- https://www.dbnl.org/tekst/_gid001187901_01/_gid001187901_01_0069.php
- <https://erfgoed.breda.nl/erfgoed/archief/maurits-van-oranje/>
- https://erfgoed.breda.nl/upload/iblock/6bb/vestingwerken_breda_tekst.pdf
- <http://www.cascade1987.nl/speelhuis-van-de-nassaus-te-breda/>
- <http://www.theracoppens.nl/artikelen/40-maurits-prins-van-oranje.html>
- <https://www.kb.nl/themas/nederlandse-poezie/dichters-uit-het-verleden/constantijn-huygens-1596-1687/huygens-hobby-over-de-gedichten>
- https://dbnl.nl/tekst/wits007fune01_01/wits007fune01_01.pdf
- <https://www.dodenakkers.nl/artikelen-overzicht/algemeen/oranje/ouderkerk.html>
- <http://www.simonis-genealogie.nl/>